ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΠΑΠΑ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ κ.κ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ Β΄

ΕΠΙ ΤΗ ΑΝΑΓΟΡΕΥΣΕΙ ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΕΠΙΤΙΜΟΝ ΔΙΔΑΚΤΟΡΑ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ

Σεβασμιώτατε Αρχιεπίσκοπε Κρήτης κ. Ευγένιε,

Σεβασμιώτατοι και Θεοφιλέστατοι άγιοι Αρχιερείς,

Σεβαστοί πατέρες και μητέρες,

Ελλογιμώτατε κύριε Πρύτανη,

Ελλογιμωτάτη κυρία Κοσμήτορα,

Αξιότιμα μέλη της Συγκλήτου και της Πανεπιστημιακής Κοινότητος,

Εκλεκτοί εκπρόσωποι της Πολιτείας,

Αγαπητοί καθηγητές, ιατροί, ερευνητές και λειτουργοί της υγείας,

Αγαπητές φοιτήτριες και αγαπητοί φοιτητές,

Τέκνα εν Κυρίω αγαπητά,

Πριν αναφερθούμε στη σημερινή ιδιαίτερη τιμή, επιτρέψτε μας να στρέψουμε για λίγο τη σκέψη μας προς την ιστορία. Και συγκεκριμένα προς την πόλη της Αλεξανδρείας. Την πόλη η οποία, εδώ και περισσότερους από δύο χιλιάδες τριακόσιους χρόνους, δεν υπήρξε μόνο ένα σπουδαίο πολιτικό, εμπορικό και πνευματικό κέντρο της Μεσογείου, αλλά και ένας από τους σημαντικότερους τόπους γεννήσεως και αναπτύξεως της ιατρικής επιστήμης.

Η Αλεξάνδρεια, η πόλη που ίδρυσε ο Μέγας Αλέξανδρος το 331 π.Χ., κατέστη, κατά την ελληνιστική περίοδο, ένα μοναδικό σταυροδρόμι πολιτισμών και γνώσεως. Υπό την προστασία των Πτολεμαίων, το περίφημο Μουσείο και η Βιβλιοθήκη της Αλεξανδρείας δημιούργησαν ένα περιβάλλον όπου η φιλοσοφία, τα μαθηματικά, η αστρονομία, η γεωγραφία και οι φυσικές επιστήμες γνώρισαν εξαιρετική ανάπτυξη.

Μέσα σε αυτό το πνευματικό περιβάλλον γεννήθηκε και άνθισε η περίφημη Αλεξανδρινή Ιατρική Σχολή, η οποία, από τις αρχές του 3ου αιώνος π.Χ., συνέβαλε αποφασιστικά στη μετάβαση της ιατρικής από την εμπειρική παρατήρηση στη συστηματική επιστημονική έρευνα.

Εκεί έζησαν, εργάστηκαν και δίδαξαν δύο από τις σημαντικότερες μορφές στην ιστορία της παγκόσμιας ιατρικής.

Ο Ηρόφιλος ο Χαλκηδόνιος, ο οποίος δικαίως θεωρείται ένας από τους θεμελιωτές της επιστημονικής ανατομίας. Με τις πρωτοποριακές ανατομικές του έρευνες μελέτησε τον ανθρώπινο εγκέφαλο, το νευρικό σύστημα, τα αισθητήρια και κινητικά νεύρα, καθώς και τη λειτουργία της καρδιάς και των αγγείων. Αναγνώρισε τη θεμελιώδη σημασία του εγκεφάλου για τη λειτουργία του ανθρώπινου οργανισμού και συνέβαλε στην ανάπτυξη της συστηματικής μελέτης του ανθρώπινου σώματος.

Δίπλα του, αλλά και μέσα από τη δική του ξεχωριστή επιστημονική πορεία, αναδείχθηκε ο Ερασίστρατος ο Κείος, ένας από τους μεγάλους πρωτοπόρους της φυσιολογίας. Μελέτησε τη λειτουργία της καρδιάς, τις βαλβίδες της, τα αγγεία και τη λειτουργία των οργάνων, αναζητώντας με την παρατήρηση και την έρευνα να κατανοήσει τους μηχανισμούς της ανθρώπινης ζωής.

Οι δύο αυτοί σπουδαίοι ιατροί δεν άφησαν απλώς το αποτύπωμά τους στην ιστορία της Αλεξανδρινής Σχολής. Άνοιξαν νέους δρόμους στην ανθρώπινη γνώση και έθεσαν θεμέλια πάνω στα οποία οικοδομήθηκε μεγάλο μέρος της μεταγενέστερης ιατρικής επιστήμης.

Στη συνέχεια, η Αλεξάνδρεια ανέδειξε και άλλες σημαντικές ιατρικές προσωπικότητες. Ο Φιλίνος ο Κώος, μαθητής του Ηροφίλου, συνδέθηκε με την ίδρυση της Εμπειρικής Ιατρικής Σχολής, η οποία έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στην κλινική παρατήρηση, στην εμπειρία και στην αποτελεσματικότητα της θεραπευτικής αγωγής. Η παράδοση αυτή εκπροσωπήθηκε και από τον Ηρακλείδη τον Ταραντίνο, ο οποίος ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τη φαρμακολογία και τη θεραπευτική.

Την επιστημονική ακτινοβολία της Αλεξανδρείας γνώρισε και ο μεγάλος Γαληνός ο Περγαμηνός, ο οποίος επισκέφθηκε την πόλη κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής του πορείας, προκειμένου να διευρύνει τις γνώσεις του στην ανατομία και να μελετήσει την ιατρική παράδοση των μεγάλων Αλεξανδρινών προκατόχων του.

Ο Σωρανός ο Εφέσιος (1ος/2ος αι. μ.Χ.): Σπούδασε στην Αλεξάνδρεια πριν εργαστεί στη Ρώμη. Θεωρείται ο «πατέρας της γυναικολογίας και μαιευτικής», καθώς έγραψε το πρώτο ολοκληρωμένο σύγγραμμα για τη γυναικεία ανατομία, τον τοκετό και τη φροντίδα των βρεφών.

Οι Ορειβάσιος, Αέτιος και Παύλος ο Αιγινήτης (4ος - 7ος αι. μ.Χ.): υπήρξαν Γιατροί της ύστερης αρχαιότητας και των πρώτων βυζαντινών χρόνων που έζησαν ή σπούδασαν στην Αλεξάνδρεια. Διέσωσαν, μέσω των εγκυκλοπαιδικών συγγραμμάτων τους, όλη την ιατρική γνώση των προηγούμενων αιώνων λίγο πριν την παρακμή της πόλης. Έτσι λοιπόν δεν είναι τυχαίο ότι ακόμη και κατά τους πρώτους βυζαντινούς αιώνες η Αλεξάνδρεια

εξακολούθησε να αποτελεί σημαντικό κέντρο ιατρικής διδασκαλίας, διατηρώντας ζωντανή την παράδοση της ελληνικής ιατρικής σκέψεως και της συστηματικής επιστημονικής εκπαιδεύσεως.

Αυτή η ιστορική διαδρομή μάς υπενθυμίζει κάτι ιδιαίτερα σημαντικό: ότι η Αλεξάνδρεια δεν υπήρξε μόνο η πόλη του Μεγάλου Αλεξάνδρου, του Νείλου, της ελληνικής παιδείας και της συναντήσεως των πολιτισμών. Υπήρξε και ένας τόπος όπου η ανθρώπινη διάνοια αναζήτησε με επιμονή να κατανοήσει το μεγαλύτερο από τα μυστήρια της δημιουργίας: την ίδια την ανθρώπινη ζωή.

Και είναι συγκινητικό ότι σήμερα, αιώνες μετά από εκείνους τους μεγάλους ιατρούς, η ιστορική αυτή μνήμη συναντάται με τη σύγχρονη ιατρική επιστήμη, εδώ, στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, μέσα από μια τιμητική αναγνώριση που συνδέει την ιστορική κληρονομιά της Αλεξανδρινής γης με την επιστημονική πρόοδο και την ανθρωπιστική αποστολή της Ιατρικής.

Διότι η επιστήμη, όσο κι αν εξελίσσονται τα μέσα και οι δυνατότητές της, διατηρεί πάντοτε τον ίδιο βαθύτερο προορισμό: να υπηρετεί τον άνθρωπο, να προστατεύει τη ζωή και να ανακουφίζει τον πόνο.

Και αυτή ακριβώς η σκέψη, μάς οδηγεί από την ιστορική Αλεξάνδρεια στη σημερινή μας συνάντηση.

Σήμερα βρισκόμαστε και πάλι στην Κρήτη.

Στη γη που μας γέννησε. Στη γη των παιδικών μας χρόνων. Στον τόπο όπου πρωτογνωρίσαμε τη ζωή, όπου ακούσαμε τις πρώτες ευχές, όπου μάθαμε να κοιτάζουμε τον άνθρωπο στα μάτια και να αναγνωρίζουμε στην αξιοπρέπειά του κάτι από την ίδια την εικόνα του Θεού.

Και σήμερα η γενέτειρά μας, μάς υποδέχεται με μια ιδιαίτερη τιμή. Το Πανεπιστήμιο Κρήτης, διά της Ιατρικής του Σχολής, μάς περιβάλλει με την υψηλή διάκριση του Επιτίμου Διδάκτορος.

Όμως, σήμερα να δεν θα μιλήσουμε τόσο για τον Πατριάρχη Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής, τον Προκαθήμενο ενός από τους αρχαιότερους και ιστορικότερους Θρόνους της Ορθοδοξίας.

Θα μιλήσουμε για τον άνθρωπο Θεόδωρο.

Για τον Κρητικό που κάποτε έφυγε από αυτή τη γη...έχοντας μαζί του ένα μικρό δισάκι, χωρίς να γνωρίζει πόσους δρόμους θα περπατήσει, πόσα στενά θα περιδιαβεί, πόσους ανθρώπους θα συναντήσει και πόσες φορές θα χρειαστεί να αναμετρηθεί με τον πόνο, την αγωνία και την ελπίδα.

Και σήμερα, εδώ, στην Κρήτη, η επιστροφή δεν είναι απλώς μια συνάντηση με τη μνήμη.

Είναι μια συνάντηση της μνήμης με την ευθύνη.

Της γενέτειρας με την αποστολή.

Της πίστεως με την επιστήμη.

Και της ανθρώπινης ζωής με εκείνους που αφιερώνουν την ύπαρξή τους για να την προστατεύσουν.

Η ζωή: το πολυτιμότερο δώρο

Υπάρχουν ορισμένες λέξεις που τις χρησιμοποιούμε καθημερινά, χωρίς πάντοτε να αντιλαμβανόμαστε το βάρος τους.

Μία από αυτές είναι η λέξη «ζωή».

Τη θεωρούμε αυτονόητη, μέχρι τη στιγμή που ένας άνθρωπος βρίσκεται μπροστά σε μια διάγνωση, μέχρι τη στιγμή που μια μητέρα κρατά το άρρωστο παιδί της στην αγκαλιά της, μέχρι τη στιγμή που ένας ηλικιωμένος περιμένει με αγωνία έξω από μια νοσοκομειακή αίθουσα, μέχρι τη στιγμή που ένας ιατρός καλείται να αποφασίσει, μέσα σε ελάχιστο χρόνο, για την τύχη ενός ανθρώπου.

Τότε η ζωή παύει να είναι μια αφηρημένη έννοια.

Αποκτά πρόσωπο.

Αποκτά όνομα.

Γίνεται η αγωνία ενός πατέρα, η προσευχή μιας μητέρας, η προσδοκία ενός παιδιού, η τελευταία ελπίδα ενός ασθενούς.

Και εκεί ακριβώς αρχίζει η μεγάλη αποστολή της Ιατρικής.

Γιατί ο ιατρός δεν συναντά απλώς μια ασθένεια. Συναντά έναν άνθρωπο που του εμπιστεύεται ό,τι πολυτιμότερο έχει.

Τη ζωή του.

Η ιατρική επιστήμη είναι ένα από τα σπουδαιότερα επιτεύγματα της ανθρώπινης γνώσεως. Απαιτεί αδιάκοπη μελέτη, ακρίβεια, έρευνα, πειθαρχία, επιστημονική τόλμη και διαρκή εκπαίδευση αλλά και ανανέωση.

Αλλά απαιτεί και κάτι ακόμη.

Να μη λησμονήσει ποτέ ο επιστήμονας ότι πίσω από κάθε διάγνωση υπάρχει ένας άνθρωπος.

Ότι πίσω από κάθε εργαστηριακό αποτέλεσμα υπάρχει μια οικογένεια που περιμένει.

Ότι πίσω από κάθε ιατρική πράξη υπάρχει μια ανθρώπινη αγωνία.

Και ότι η μεγαλύτερη επιτυχία της επιστήμης δεν είναι να αποδεικνύει πόσα γνωρίζει, αλλά να μπορεί να μετατρέπει τη γνώση της σε ζωή.

Η Αλεξάνδρεια και η αποστολή της Εκκλησίας στην Αφρική

Εδώ και πολλά χρόνια η ζωή μας ολόκληρη είναι συνδεδεμένη με την Μεγάλη πόλη των Αλεξανδρέων.Την πόλη του Μεγάλου Αλεξάνδρου, του Νείλου, της ελληνικής σκέψεως, της συναντήσεως των πολιτισμών και της μεγάλης χριστιανικής παραδόσεως. Εκεί όπου ο Απόστολος και Ευαγγελιστής Μάρκος θεμελίωσε την αποστολική παρουσία της Εκκλησίας. Εκεί όπου άνθισε η θεολογική σκέψη των μεγάλων Πατέρων και διδασκάλων της Αλεξανδρινής Εκκλησίας. Εκεί όπου η ελληνική παιδεία και η χριστιανική πίστη συναντήθηκαν, δημιουργώντας έναν από τους σημαντικότερους πνευματικούς σταθμούς της ανθρωπότητας. Το Πρεσβυγενές Πατριαρχείο Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής, με ιστορική συνέχεια που υπερβαίνει τους δεκαεννέα αιώνες, δεν έμεινε ποτέ περιορισμένο στα όρια της ιστορικής του έδρας.

Από την Αλεξάνδρεια η ευθύνη του απλώθηκε σταδιακά σε ολόκληρη την αφρικανική ήπειρο.

Από τις όχθες του Νείλου μέχρι το Ακρωτήριο της Καλής Ελπίδος.

Από τις μεγαλουπόλεις μέχρι τα μικρά χωριά.

Από τις κοινότητες που διατηρούν ζωντανή την ελληνική παρουσία μέχρι τους νέους λαούς που γνώρισαν την Ορθοδοξία και την αγκάλιασαν ως δική τους πνευματική πατρίδα.

Για εμάς που διακονούμε στην Αφρική, η ήπειρος αυτή δεν είναι ένας γεωγραφικός όρος.

Είναι τα πρόσωπα των ανθρώπων της.

Είναι το παιδί που περιμένει να πάει σχολείο.

Είναι η μητέρα που αγωνιά για την υγεία της οικογένειάς της.

Είναι ο ηλικιωμένος που χρειάζεται κάποιον να τον ακούσει.

Είναι ο νέος που ονειρεύεται να σπουδάσει.

Είναι ο ιερέας που περπατά ώρες για να τελέσει τη Θεία Λειτουργία σε μια μικρή κοινότητα.

Είναι ο ασθενής που περιμένει να βρεθεί κάποιος να τον οδηγήσει στο πλησιέστερο νοσοκομείο.

Και είναι, πάνω απ' όλα, άνθρωποι που θέλουν να γνωρίζουν ότι δεν είναι μόνοι.

Όποιος δεν έχει περπατήσει στην Αφρική δύσκολα καταλαβαίνει πόσο μεγάλη λέξη είναι το «ήρθα».

Ήρθα να σε δω.

Ήρθα να σε ακούσω.

Ήρθα να σε βοηθήσω.

Ήρθα για να σου πω ότι η ζωή σου έχει αξία.

Αυτή είναι η ουσία της εκκλησιαστικής διακονίας.

Και αυτή είναι η βαθύτερη συνάντηση της Εκκλησίας με την ιατρική επιστήμη.

Από τον Νείλο έως το Ακρωτήριο της Καλής Ελπίδος:

η γεωγραφία του ανθρώπινου πόνου

Η Αφρική είναι μια ήπειρος τεράστια, πολύμορφη και γεμάτη αντιθέσεις. Δεν είναι ένας ενιαίος κόσμος. Κάθε περιοχή έχει τη δική της ιστορία, τις δικές της κοινωνικές συνθήκες, τις δικές της υγειονομικές προκλήσεις, αλλά και τις δικές της δυνατότητες. Και αν κάποιος θέλει πραγματικά να κατανοήσει την υγειονομική πραγματικότητα της Αφρικής, δεν αρκεί να κοιτάξει έναν χάρτη. Πρέπει να κοιτάξει τους ανθρώπους.

Στην Αίγυπτο, στη χώρα του Νείλου, ο ποταμός που επί χιλιετίες τροφοδοτεί τη ζωή εκατομμυρίων ανθρώπων μάς υπενθυμίζει πόσο στενά συνδέονται το νερό, το περιβάλλον και η δημόσια υγεία.

Στη ζώνη του Σαχέλ, από τη Μαυριτανία και το Μάλι μέχρι τον Νίγηρα, το Τσαντ και τη βόρεια Νιγηρία, η ξηρασία, η ερημοποίηση, η επισιτιστική ανασφάλεια και η έλλειψη πόσιμου νερού δοκιμάζουν καθημερινά ολόκληρες κοινωνίες.

Εκεί ο υποσιτισμός δεν είναι ένας αριθμός σε έναν επιστημονικό πίνακα.

Είναι ένα παιδί που δεν έχει την αναγκαία τροφή για να μεγαλώσει.

Στη Δυτική Αφρική, η επιδημία του Έμπολα κατά τα έτη 2014-2016, με βαρύτατες συνέπειες στη Γουινέα, στη Λιβερία και στη Σιέρα Λεόνε, αποκάλυψε με δραματικό τρόπο τις αδυναμίες των υγειονομικών συστημάτων και την ανάγκη διεθνούς συνεργασίας, οργανωμένης πρόληψης και επαρκούς ιατρικής υποδομής.

Πίσω από κάθε κρούσμα υπήρχε ένας άνθρωπος.

Πίσω από κάθε απώλεια, μια οικογένεια.

Πίσω από κάθε νοσηλευτή που εισερχόταν σε έναν χώρο υψηλού κινδύνου, ένας άνθρωπος που έθετε τη δική του ζωή στην υπηρεσία της ζωής του άλλου.

Στην Κεντρική Αφρική, στη λεκάνη του ποταμού Κονγκό, οι επανειλημμένες επιδημίες του Έμπολα, με πρώτο αναγνωρισμένο ξέσπασμα το 1976, ανέδειξαν πόσο κρίσιμη είναι η ύπαρξη ισχυρών συστημάτων επιτήρησης και άμεσης υγειονομικής ανταπόκρισης.

Στο Βόρειο Κίβου αλλά και σε άλλες περιοχές της Λαϊκής Δημοκρατίας του Κονγκό, η ελονοσία, η φυματίωση, οι ένοπλες συγκρούσεις και οι αναγκαστικές μετακινήσεις πληθυσμών δυσχεραίνουν την πρόσβαση στην περίθαλψη.

Στο Καμερούν, στη Δημοκρατία του Κονγκό, στην Κεντροαφρικανική Δημοκρατία και στην Γκαμπόν, η αντιμετώπιση της ελονοσίας και της φυματίωσης, παραμένει σημαντική πρόκληση, ιδιαίτερα εκεί όπου η απόσταση από τις υγειονομικές δομές και η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού καθιστούν δυσκολότερη τη θεραπεία.

Στο Κέρας της Αφρικής, στη Σομαλία, στην Αιθιοπία, στην Ερυθραία και στο Τζιμπουτί, η ξηρασία, οι επισιτιστικές κρίσεις, οι μετακινήσεις πληθυσμών και η έλλειψη ασφαλούς πόσιμου νερού δημιουργούν συνθήκες αυξημένης υγειονομικής ευαλωτότητας.

Και η χολέρα, όπως και άλλα νοσήματα που συνδέονται με την ανεπαρκή ύδρευση και υγιεινή, μας υπενθυμίζει ότι η υγεία αρχίζει πολύ πριν από την είσοδο του ασθενούς στο νοσοκομείο.

Στην περιοχή των Μεγάλων Λιμνών, από την Ουγκάντα και την Τανζανία μέχρι τη Ρουάντα, το Μπουρούντι και την ανατολική Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, η ελονοσία, η φυματίωση και ο HIV/AIDS εξακολουθούν να απαιτούν διαρκή επιστημονική και κοινωνική κινητοποίηση.

Και στη Νότια και Ανατολική Αφρική, στη Μποτσουάνα, στο Λεσότο, στο Εσουατίνι, στη Ναμίμπια, στη Ζιμπάμπουε, στη Ζάμπια, στο Μαλάουι και στη Μοζαμβίκη, η επιβάρυνση από τον HIV/AIDS, τη φυματίωση, την ελονοσία, καθώς και τη μητρική και παιδική νοσηρότητα, εξακολουθεί να απαιτεί ουσιαστική ενίσχυση των δομών υγείας.

Δεν παρουσιάζουμε την Αφρική ως μια ήπειρο ασθενειών και στερήσεων. Θα ήταν άδικο και ιστορικά ανακριβές. Η Αφρική είναι μια ήπειρος πολιτισμών, γνώσεως, δημιουργικότητας, φυσικού πλούτου, νεανικής δυνάμεως και τεράστιων δυνατοτήτων.

Αλλά η αγάπη προς έναν τόπο δεν σημαίνει ότι αποσιωπούμε τις δυσκολίες του. Σημαίνει ότι τις αναγνωρίζουμε και εργαζόμαστε για να τις υπερβούμε.

Και εδώ βρίσκεται η ευθύνη της επιστήμης.

Να μη βλέπει απλώς την ασθένεια, αλλά να αναζητά τις συνθήκες που την προκαλούν.

Να μη μετρά μόνο τα κρούσματα, αλλά να αναζητά τους ανθρώπους που χρειάζονται προστασία.

Να μη θεραπεύει μόνο το σύμπτωμα, αλλά να συμβάλλει στη δημιουργία μιας κοινωνίας όπου η πρόληψη, η περίθαλψη και η αξιοπρέπεια θα αποτελούν δικαίωμα όλων.

Αυτή είναι η πραγματική γεωγραφία της ευθύνης μας.

Όχι τα σύνορα των κρατών.

Αλλά τα σύνορα της ανθρώπινης ανάγκης.

Η ιατρική επιστήμη και η εκκλησιαστική διακονία: δύο δρόμοι προς τον άνθρωπο

Υπάρχει μια βαθιά συγγένεια ανάμεσα στην ιατρική επιστήμη και στην εκκλησιαστική διακονία.

Δεν είναι η ίδια αποστολή.

Η μία υπηρετεί τον άνθρωπο με τα μέσα της επιστημονικής γνώσεως, της έρευνας, της διαγνώσεως και της θεραπείας.

Η άλλη υπηρετεί τον άνθρωπο με το φως της πίστεως, την πνευματική καθοδήγηση, την αγάπη και την ελπίδα της σωτηρίας.

Δεν ανταγωνίζονται.

Δεν υποκαθιστούν η μία την άλλη.

Συναντώνται εκεί όπου ο άνθρωπος έχει ανάγκη.

Ο Χριστός δεν αντιμετώπισε ποτέ τον ασθενή ως ένα πρόβλημα που έπρεπε απλώς να επιλυθεί.

Τον πλησίασε ως πρόσωπο.

Άγγιξε τον λεπρό.

Στάθηκε μπροστά στον τυφλό.

Άκουσε την κραυγή του παραλύτου.

Έκλαψε μπροστά στον τάφο του Λαζάρου.

Και όταν θέλησε να περιγράψει την αγάπη προς τον πλησίον, μας έδωσε την εικόνα του καλού Σαμαρείτη.

Εκείνου που δεν προσπέρασε τον πληγωμένο άνθρωπο.

Εκείνου που σταμάτησε.

Έσκυψε.

Περιποιήθηκε τις πληγές του.

Τον μετέφερε σε ασφαλές κατάλυμα.

Και ανέλαβε την ευθύνη της φροντίδας του.

Αυτή η παραβολή δεν είναι μόνο μια διδαχή περί φιλανθρωπίας.

Είναι ένα διαρκές μάθημα ανθρωπιάς.

Και θα μπορούσε να αποτελεί καθημερινή υπενθύμιση σε κάθε άνθρωπο που επιλέγει να ασκήσει την ιατρική.

Γιατί η επιστήμη δεν χάνει το κύρος της όταν συνοδεύεται από ευαισθησία. Αντιθέτως, ολοκληρώνει την αποστολή της. Η Εκκλησία δεν υποκαθιστά τον ιατρό. Αλλά οφείλει να στέκεται δίπλα του.

Να ενισχύει την προσπάθειά του.

Να στηρίζει τον ασθενή.

Να παρηγορεί την οικογένειά του.

Να προσφέρει εκεί όπου οι ανθρώπινες δυνατότητες εξαντλούνται.

Διότι η αγάπη δεν μπορεί να παραμένει μια ωραία λέξη.

Οφείλει να αποκτά σώμα. Σώμα, σήμα, σήμερα.

Να γίνεται ψωμί για τον πεινασμένο.

Νερό για τον διψασμένο.

Φάρμακο για τον ασθενή.

Σχολείο για το παιδί.

Στέγη για τον άστεγο.

Και παρουσία για εκείνον που αισθάνεται εγκαταλελειμμένος.

Το προσωπικό οδοιπορικό: από την Κρήτη στην Αφρική

Η δική μας σχέση με την Αφρική δεν ξεκίνησε μέσα από βιβλία ή επιστημονικές μελέτες.

Ξεκίνησε ως μια πορεία διακονίας.

Από το 1997 έως το 2002, το Καμερούν υπήρξε ένας από τους πρώτους μεγάλους σταθμούς της ιερατικής και εκκλησιαστικής-ιεραποστολικής μας διαδρομής.

Εκεί γνωρίσαμε έναν κόσμο διαφορετικό από εκείνον στον οποίο είχαμε μεγαλώσει.

Άλλες γλώσσες.

Άλλες συνήθειες.

Άλλες κοινωνικές πραγματικότητες.

Αλλά την ίδια ανθρώπινη αγωνία.

Την ίδια ανάγκη για αγάπη.

Την ίδια προσδοκία για ένα καλύτερο αύριο.

Από το 2002, η διακονία μας στη Ζιμπάμπουε, μάς έφερε ακόμη πιο κοντά στις ανάγκες των αφρικανικών κοινωνιών.

Και στη συνέχεια το Μαλάουι, η Μοζαμβίκη και τόσοι άλλοι τόποι της αφρικανικής γης έγιναν σταθμοί μιας πορείας που δεν μετριέται μόνο με αποστάσεις και χρόνια.

Μετριέται με πρόσωπα.

Με συναντήσεις.

Με εμπειρίες που δεν ξεχνιούνται.

Θυμόμαστε ανθρώπους που δεν είχαν πολλά υλικά αγαθά, αλλά ήξεραν να προσφέρουν από το λίγο που διέθεταν.

Θυμόμαστε παιδιά που περίμεναν με λαχτάρα ένα σχολικό τετράδιο.

Θυμόμαστε μητέρες που αγωνιούσαν για την υγεία των παιδιών τους.

Θυμόμαστε ανθρώπους που περίμεναν ώρες για να συναντήσουν έναν ιερέα ή έναν εκπρόσωπο της Εκκλησίας.

Και τότε μάθαμε κάτι που κανένα πανεπιστημιακό σύγγραμμα δεν θα μπορούσε να μάς διδάξει με τον ίδιο τρόπο.

Ότι η μεγαλύτερη φτώχεια δεν είναι πάντοτε η έλλειψη των υλικών αγαθών.

Είναι η εγκατάλειψη.

Και η μεγαλύτερη προσφορά δεν είναι πάντοτε εκείνη που συνοδεύεται από μεγάλα έργα και εντυπωσιακές ανακοινώσεις.

Είναι πολλές φορές η απλή, σταθερή και αθόρυβη παρουσία δίπλα στον άνθρωπο που έχει ανάγκη.

Στην πορεία αυτή γνωρίσαμε και τη μαρτυρία λογής-λογής ανθρώπων, με διάφορα επαγγέλματα και διάφορες ειδικότητες, που αφιέρωσαν τη ζωή τους στην υπηρεσία του πάσχοντος.

Η μορφή του ιατρού και ιεραποστόλου Αλβέρτου Σβάιτσερ και το έργο του στο Lambaréné της Γκαμπόν αποτελούν ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της προσφοράς. Ανεξάρτητα από τις διαφορετικές πνευματικές και ιστορικές αφετηρίες, η ζωή του μάς υπενθυμίζει ότι η γνώση αποκτά το βαθύτερο νόημά της όταν γίνεται ευθύνη. Όταν ο άνθρωπος δεν χρησιμοποιεί όσα γνωρίζει μόνο για να προοδεύσει ο ίδιος, αλλά για να βοηθήσει κάποιον άλλον να ζήσει καλύτερα. Και αυτή είναι μια αλήθεια που αφορά εξίσου τον ιατρό, τον ερευνητή, τον δάσκαλο, τον ιερέα και κάθε άνθρωπο που αντιλαμβάνεται την εργασία του ως διακονία.

Η παιδεία: το θεμέλιο της ελπίδος

Αν ρωτούσαν έναν Ιεραπόστολο ποιο έργο μπορεί να αλλάξει βαθύτερα το μέλλον της Αφρικής, εμείς δεν θα λέγαμε μόνο ένα νοσοκομείο.

Θα επιλέγαμε την παιδεία.

Γιατί ένα νοσοκομείο μπορεί να θεραπεύσει έναν ασθενή.

Ένα σχολείο μπορεί να αλλάξει τη ζωή μιας ολόκληρης γενεάς.

Η εκπαίδευση αποτελεί θεμέλιο της κοινωνικής προόδου, της επιστημονικής ανάπτυξης και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Και η Εκκλησία της Αλεξανδρείας γνωρίζει ότι η ιεραποστολή δεν μπορεί να περιορίζεται μόνο στην ίδρυση ναών ή στην τέλεση ιερών ακολουθιών.

Οφείλει να καλλιεργεί τη γνώση.

Να δημιουργεί ευκαιρίες.

Να αναδεικνύει νέους ανθρώπους.

Να προετοιμάζει εκείνους που θα αναλάβουν αύριο την ευθύνη των κοινοτήτων τους.

Στο πλαίσιο αυτό, ιδιαίτερη θέση κατέχει η Πατριαρχική Σχολή Αλεξανδρείας «Άγιος Αθανάσιος», η οποία επανιδρύθηκε και επαναλειτούργησε κατά το ακαδημαϊκό έτος 2007-2008, με διετή κύκλο σπουδών.

Η Σχολή αυτή δεν είναι απλώς ένας εκπαιδευτικός θεσμός.

Είναι μια επένδυση στο μέλλον της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Αφρικής.

Είναι ένας χώρος όπου νέοι άνθρωποι από διαφορετικές χώρες, γλώσσες και πολιτισμούς προετοιμάζονται για να υπηρετήσουν τις τοπικές τους κοινότητες.

Και όταν βλέπουμε έναν νέο Αφρικανό να ολοκληρώνει τις σπουδές του και να αναλαμβάνει την ευθύνη της διακονίας του λαού του, αισθανόμεθα ότι η Εκκλησία δεν προσφέρει απλώς κάτι σε έναν τόπο.

Γεννά ανθρώπους που μπορούν να συνεχίσουν το έργο της.

Το ίδιο ισχύει και για την ιατρική παιδεία. Δεν αρκεί να έχουμε σύγχρονα νοσοκομεία, εάν δεν έχουμε ιατρούς που θα υπηρετήσουν τους ανθρώπους. Δεν αρκεί να διαθέτουμε επιστημονικά μέσα, εάν δεν υπάρχουν νέοι επιστήμονες που θα τα αξιοποιήσουν με υπευθυνότητα. Δεν αρκεί να αναγνωρίζουμε τις ανάγκες της Αφρικής, εάν δεν επενδύουμε στους ίδιους τους ανθρώπους της.

Γι' αυτό η σημερινή τιμή της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κρήτης έχει για εμένα ιδιαίτερο συμβολισμό.

Είναι μια υπενθύμιση ότι η γνώση δεν πρέπει να φυλάσσεται ως προνόμιο.

Πρέπει να μοιράζεται.

Να ταξιδεύει.

Να μεταφέρεται εκεί όπου υπάρχει ανάγκη.

Να γίνεται γέφυρα ανάμεσα στους λαούς.

Προς τους νέους επιστήμονες: μη χάσετε ποτέ τον άνθρωπο

Αγαπητές φοιτήτριες και αγαπητοί φοιτητές,

Επιτρέψτε μου να απευθυνθώ ιδιαίτερα σε εσάς.

Βρίσκεστε στην αρχή, στο μέσον ή στο τέλος μιας σπουδαίας, αλλά και απαιτητικής διαδρομής.

Η ιατρική θα σας ζητήσει πολλά.

Θα σας ζητήσει ατελείωτες ώρες μελέτης.

Θα σας ζητήσει πειθαρχία, επιμονή, θυσίες και διαρκή επιστημονική ανανέωση.

Θα σας φέρει αντιμέτωπους με δύσκολες αποφάσεις, με την αγωνία της ευθύνης, με τον πόνο και κάποιες φορές με τα όρια της ανθρώπινης δυνατότητας.

Να κρατήσετε κάτι στη σκέψη σας.

Μην επιτρέψετε ποτέ στην επιστημονική σας εξειδίκευση να περιορίσει την ανθρώπινη ευαισθησία σας.

Μην αφήσετε την τεχνολογία να απομακρύνει την προσωπική σχέση με τον ασθενή.

Μη συνηθίσετε τόσο πολύ την ασθένεια, ώστε να πάψετε να συγκινείστε από τον ασθενή.

Γιατί ο άνθρωπος που θα βρίσκεται απέναντί σας δεν θα είναι ποτέ απλώς ένας αριθμός, μια διάγνωση ή ένα ιατρικό ιστορικό.

Θα είναι κάποιος που φοβάται.

Κάποιος που ελπίζει.

Κάποιος που περιμένει από εσάς όχι μόνο την επιστημονική σας γνώση, αλλά και την ανθρώπινη παρουσία σας.

Και όταν κάποτε βρεθείτε μπροστά σε έναν ασθενή που δεν έχει τη δυνατότητα να σας ανταποδώσει τίποτε, να θυμάστε ότι εκεί ακριβώς αποκαλύπτεται το πραγματικό νόημα του λειτουργήματός σας.

Η επιστήμη σας θα σας δώσει τα μέσα να θεραπεύσετε.

Η ανθρωπιά σας θα σας βοηθήσει να διακονήσετε.

Και η ταπεινότητα θα σας υπενθυμίζει πάντοτε ότι, όσο μεγάλη κι αν γίνει η ανθρώπινη γνώση, πάντοτε θα υπάρχουν μυστήρια της ζωής που απαιτούν σεβασμό.

Η Κρήτη: η γη της μνήμης και της επιστροφής

Και τώρα επιτρέψτε μου να επιστρέψουμε νοερά εδώ από όπου ξεκίνησαν όλα.

Στην Κρήτη.

Στη γη που μάς έδωσε τις πρώτες μας ρίζες.

Στη γη που κρατήσαμε μέσα μας, ακόμη και όταν βρεθήκαμε σε τόπους μακρινούς, κάτω από διαφορετικούς ουρανούς, ανάμεσα σε ανθρώπους που μιλούσαν άλλες γλώσσες.

Η Κρήτη έχει τη δική της ιστορία.

Έχει τη δύναμη της πέτρας της, την αντοχή των ανθρώπων της, την πίστη των προγόνων της, τη φιλοξενία και την αξιοπρέπεια που χαρακτηρίζουν τον λαό της.

Είναι ένας τόπος που γνώρισε δοκιμασίες, αγώνες και θυσίες, αλλά δεν έπαψε να δημιουργεί.

Και ίσως αυτό να είναι ένα από τα σημαντικότερα διδάγματα που πήραμε από την πατρίδα.

Ότι τα μεγάλα πράγματα δεν δημιουργούνται χωρίς κόπο.

Ότι η αξιοπρέπεια δεν χαρίζεται.

Ότι η πίστη χρειάζεται ανθρώπους που θα την κρατήσουν ζωντανή.

Από αυτή τη γη ξεκινήσαμε για να βρεθούμε στην Αλεξάνδρεια και να διακονήσουμε την Εκκλησία σε ολόκληρη την αφρικανική ήπειρο.

Και σήμερα επιστρέφουμε.

Όχι ως άνθρωποι που έρχονται να παρουσιάσουν τα κατορθώματά τους.

Αλλά ως άνθρωποι που αισθάνονται ευγνωμοσύνη για όλα όσα έμαθαν στο δρόμο.

Γιατί, αν κάτι μάς δίδαξε η Αφρική, είναι ότι ο άνθρωπος δεν πρέπει να μετρά την προσφορά του με όσα ο ίδιος έδωσε.

Πρέπει να τη μετρά και με όσα έλαβε.

Και εμείς λάβαμε πολλά από τους ανθρώπους της Αφρικής.

Λάβαμε μαθήματα υπομονής.

Μαθήματα αξιοπρέπειας.

Μαθήματα πίστεως.

Μαθήματα ελπίδος.

Και σήμερα, εδώ, στην Κρήτη, αισθανόμεθα ότι η διαδρομή αυτή επιστρέφει στην αρχή της, για να συναντήσει μια νέα ευθύνη.

Το μικρό δισάκι του οδοιπόρου

Κρατήστε στην προσευχή σας μια εικόνα.

Την εικόνα ενός οδοιπόρου που ξεκινά για ένα μακρινό ταξίδι, έχοντας στους ώμους του ένα μικρό δισάκι.

Δεν γνωρίζει πάντοτε πόσο δύσκολος θα είναι ο δρόμος.

Δεν γνωρίζει πόσες φορές θα χρειαστεί να σταματήσει, πόσες δυσκολίες θα συναντήσει, πόσους ανθρώπους θα αποχαιρετήσει και πόσους άλλους θα συναντήσει για πρώτη φορά.

Γνωρίζει, όμως, ότι πρέπει να προχωρήσει.

Κάπως έτσι αισθανόμεθα ότι πορευθήκαμε και εμείς.

Από την Κρήτη στην Αλεξάνδρεια.

Από την Αλεξάνδρεια στο Καμερούν.

Από το Καμερούν στη Ζιμπάμπουε.

Στο Μαλάουι, στη Μοζαμβίκη και σε τόσες άλλες γωνιές της αφρικανικής γης.

Και μέσα σε αυτό το μικρό δισάκι δεν υπήρχαν υλικά αγαθά.

Υπήρχαν η πίστη, η ελπίδα, η ευγνωμοσύνη και η επιθυμία διακονίας των ανθρώπων.

Σήμερα, κοιτάζοντας πίσω, δεν θυμόμαστε πρώτα τις αποστάσεις.

Θυμόμαστε πρόσωπα.

Ένα παιδί που περίμενε να πάει σχολείο.

Μια μητέρα που ζητούσε βοήθεια για το άρρωστο παιδί της.

Έναν νέο που ονειρευόταν να γίνει ιερέας.

Έναν ασθενή που περίμενε έναν ιατρό.

Και μαζί με αυτούς θυμόμαστε όλους εκείνους που καθημερινά υπηρετούν την ανθρώπινη ζωή.

Τους ιατρούς που ξενυχτούν στα νοσοκομεία.

Τους νοσηλευτές που κρατούν το χέρι του ασθενούς.

Τους ερευνητές που αναζητούν μια νέα θεραπεία.

Τους καθηγητές που μεταδίδουν τη γνώση.

Τους φοιτητές που προετοιμάζονται για να αναλάβουν αύριο μια μεγάλη ευθύνη.

Και σκεπτόμαστε ότι όλοι αυτοί, με διαφορετικούς δρόμους και διαφορετικά μέσα, συναντώνται σε έναν κοινό τόπο. Στον άνθρωπο.

Η σημερινή αναγόρευσή μας σε Επίτιμο Διδάκτορα της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κρήτης αποτελεί για εμάς μια βαθύτατη τιμή.

Την αποδεχόμεθα με ευγνωμοσύνη, αλλά και με συναίσθηση της ευθύνης που αυτή συνεπάγεται.

Δεν τη θεωρούμε προσωπικό επίτευγμα.

Τη θεωρούμε μια αναγνώριση της διακονίας της Εκκλησίας, της αξίας της επιστήμης και της ανάγκης να παραμείνει ο άνθρωπος στο κέντρο κάθε προσπάθειας.

Ευχόμαστε η σημερινή συνάντηση να αποτελέσει την απαρχή μιας ουσιαστικότερης επικοινωνίας και συνεργασίας ανάμεσα στο Πανεπιστήμιο Κρήτης και το Πρεσβυγενές Πατριαρχείο Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής.

Ιδιαίτερα στους τομείς της υγείας, της ιατρικής εκπαίδευσης, της επιστημονικής έρευνας και της ανθρωπιστικής προσφοράς.

Γιατί θα ήταν σπουδαίο εάν, από αυτή τη σημερινή συνάντηση, γεννιόταν αύριο μια δυνατότητα για έναν νέο Αφρικανό να σπουδάσει.

Για έναν νέο ιατρό να εκπαιδευτεί.

Για μια απομακρυσμένη κοινότητα να αποκτήσει πρόσβαση σε καλύτερες υπηρεσίες υγείας.

Για ένα παιδί να έχει περισσότερες πιθανότητες να μεγαλώσει με υγεία και ασφάλεια.

Και τότε η σημερινή τιμή δεν θα έχει παραμείνει απλώς μια όμορφη τελετή.

Θα έχει γίνει ζωή.

Αγαπητοί μου,

Υπάρχουν τίτλοι που γράφονται σε περγαμηνές.

Υπάρχουν τίτλοι που καταγράφονται στα πανεπιστημιακά αρχεία.

Υπάρχουν, όμως, και τίτλοι που δεν χρειάζονται καμία επίσημη αναγνώριση.

Είναι εκείνοι που γράφονται μέσα στην καρδιά του ανθρώπου.

Στην καρδιά ενός παιδιού που σώθηκε.

Στην καρδιά μιας μητέρας που είδε το παιδί της να θεραπεύεται.

Στην καρδιά ενός νέου που απέκτησε τη δυνατότητα να σπουδάσει.

Στην καρδιά ενός ασθενούς που δεν ένιωσε εγκαταλελειμμένος.

Αυτοί είναι οι τίτλοι της αληθινής διακονίας.

Και αυτοί είναι τα δυσκολότερα μνημεία.

Γιατί δεν οικοδομούνται στην πέτρα.

Οικοδομούνται μέσα στον άνθρωπο.

Εύχομαι, λοιπόν, το Πανεπιστήμιο Κρήτης να συνεχίσει να αποτελεί φάρο γνώσης, επιστημονικής δημιουργίας και ανθρωπισμού.

Να αναδεικνύει επιστήμονες υψηλής καταρτίσεως, αλλά και ανθρώπους υψηλού ήθους.

Να προσφέρει στην κοινωνία ιατρούς που θα γνωρίζουν να θεραπεύουν, αλλά και να συμπονούν.

Και εσείς, αγαπητοί νέοι επιστήμονες, όταν κάποτε βρεθείτε μπροστά σε έναν άνθρωπο που θα σας ζητήσει βοήθεια, να θυμάστε πάντοτε ότι η ζωή του δεν είναι απλώς το αντικείμενο της επιστημονικής σας εργασίας.

Είναι ένα δώρο που σας εμπιστεύεται.

Και εσείς καλείστε να το προστατεύσετε.

Ας μη λησμονούμε, άλλωστε, ότι η επιστήμη, η παιδεία και η πίστη, καθεμία με τη δική της αποστολή, συναντώνται εκεί όπου πραγματικά τις χρειάζεται ο κόσμος.

Δίπλα στον άνθρωπο.

Γιατί ο Θεός δεν μας έδωσε τη γνώση για να υπερηφανευόμαστε γι' αυτήν.

Μας την έδωσε για να την προσφέρουμε.

Δεν μας έδωσε τη ζωή για να την κρατήσουμε μόνο για τον εαυτό μας.

Μας την εμπιστεύθηκε για να τη διακονούμε.

Και ίσως, τελικά, αυτό να είναι το μεγαλύτερο μάθημα.

Ότι η αληθινή προσφορά δεν μετριέται από το πόσα αφήσαμε πίσω μας.

Μετριέται από το πόσοι άνθρωποι μπόρεσαν να σταθούν όρθιοι χάρη στην παρουσία μας.

Και όταν κάποτε τελειώσει ο δρόμος του καθενός μας, δεν θα έχουν σημασία τόσο οι τίτλοι που αποκτήσαμε, όσο οι άνθρωποι που μπορέσαμε να υπηρετήσουμε.

Τότε, ίσως, ο οδοιπόρος να κοιτάξει το μικρό του δισάκι και να ανακαλύψει ότι το πολυτιμότερο που είχε μέσα του δεν ήταν όσα πήρε μαζί του όταν ξεκίνησε.

Ήταν όσα αγάπησε στον δρόμο.

Και αν, μέσα από τη δική μας διακονία, ένας άνθρωπος βρήκε την υγεία του, ένα παιδί απέκτησε τη γνώση, ένας ασθενής βρήκε παρηγοριά και μια ανθρώπινη ζωή προστατεύθηκε, τότε το ταξίδι μας δεν πήγε χαμένο.

Γιατί στο τέλος κάθε αληθινής διακονίας δεν πρέπει να φαίνεται εκείνος που προσέφερε.

Πρέπει να φαίνεται ο άνθρωπος που αγαπήθηκε.

Και, για εμάς που πιστεύουμε, Εκείνος που μας δίδαξε να αγαπούμε:

Ο Ιησούς Χριστός, ο Ιατρός των ψυχών και των σωμάτων, ο Σωτήρ του κόσμου.

Με αυτές τις σκέψεις, εκφράζουμε και πάλι τις θερμότατες ευχαριστίες μου προς το Πανεπιστήμιο Κρήτης, την Ιατρική Σχολή, την Πρυτανική Αρχή, την Κοσμητεία, τα μέλη ΔΕΠ και όλους όσοι συνέβαλαν στην απόφαση της σημερινής τιμητικής αναγορεύσεως.

Ευχόμεθα ο Θεός να ευλογεί το έργο σας, να φωτίζει τους επιστήμονές σας, να ενισχύει τους λειτουργούς της υγείας και να χαρίζει δύναμη σε όλους όσοι αγωνίζονται για την προστασία της ανθρώπινης ζωής.

Και από αυτήν εδώ τη γη της λεβεντογέννας Κρήτης, ευχόμεθα να συνεχίσουμε όλοι να πορευόμαστε προς τον ίδιο προορισμό.

Προς τον άνθρωπο.

Γιατί εκεί όπου ο άνθρωπος συναντά την αγάπη, εκεί όπου η γνώση γίνεται προσφορά και εκεί όπου η ζωή προστατεύεται με σεβασμό, εκεί δοξάζεται ο Δημιουργός της.

Διάπυρος προς Θεόν Ευχέτης,

† Ο Πάπας και Πατριάρχης Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής

Θ Ε Ο Δ Ω Ρ Ο Σ Β΄